

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 3 yanvar (Cümə günü) tarixli 78-ci nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

AZƏRBAYCAN

BAKİ, 3 KANUNİ-SANİ
[YANVAR]

Ağır vəzifə qarşısında

Hökumət və Parlament tərəfindən Ümumi Sülh Konfransında Azərbaycanın istiqlalıyətini müdafiə etmək üçün intixab edilmiş [seçilmiş] heyəti-mürəxxəsə [nüməyəndə heyəti] bu günlərdə yola düşür. Filhaqiqə [doğrudan da], heyətin öhdəsinə düşən təklif [iş] artıq dərəcədə ağır və müşkıldür. Bununla belə, həmin təklif Azərbaycan türk-islamrları istiqbali [gələcəyi] nöqtəyi-nəzərindən qayət mühüm və əlzmədir [lazımlıdır]. Demək olar ki, azərbaycan-lıların taleyi həmin heyətə tapşırılr. Onun istedad və qabiliyyətindən Azərbaycan türk və islamrlarının gələcəyi asılıdır.

Ümumcahan Sülh Konfransında ufacıq Azərbaycan məmləkəti mürəxxəslərinin səsləri qəti olmayacaqsə da, lakin onun xətti-hərəkəti, öz məmləkətlərinin müdafiəsi yolunda göstərdikləri məharət və siyasətin Azərbaycan məsələsi hallına böyük bir nüfuz və təsir göstərəcəyi bədhidır [açıqdır]. Böylə əzım [geniş] bir siyasət meydanında bizim heyət siyasətə nə qədər puxta [pəşəkar, təcürbəli] olduqlarının imtahanını verəcəkdirlər.

Heyətin üzərinə düşən müqəddəs vəzifəni ağır və müşkül etdirici səbəblərin birisi də budur ki, həmin heyət öz müstəqim vəzifəsindən başqa, digər bir vəzifə daxi öhdəsinə götürməyə məcbur olacaqdır. O vəzifə isə Azərbaycanı və burada yaşayan türk və islamrları Avropaya və Amerikaya tanıtdırmaqdır.

İstiqlalıyyat iddiasında olan yeni təşəkkül etmiş ufaq məmləkətlər iki qışındır:

1) Etilaf [Antanta] dövlətləri ilə müharibə edən dövlətlər torpağında yaşayanlar; 2) Bir də Etilaf dövlətlərinin öz torpağında yaşayan millətlər.

Birincilərin işlərinin asanlıqla keçəcəyi şübhəsizdir. Çünki, burada bir təqim siyasi nöqtələr vardır ki, hər kəsə məlumdur. İkincilərə qaldıqda, burada daxi öylə millətlər vardır ki, onlar istiqlalıyyətləri üçün çoxdan bəri mübarizədə bulunmaqla özlərini ümum Avropa və Amerikaya tanıtmışdirlər. Öylələri daxi vardır ki, onlara istiqlalıyyət yolunda mübarizəyə girişmək bu yaxınlardan mümkün olmusdursa da, Müttəfiqlər elan etdiyi əsası dəlil və rəhbər görüb, bütün millətlərin müqəddəratı özlərinə həvalə olunması şüarına müstənid [istənil edərək], ümidvərirlər.

Biz azərbaycanlılar axırıncı cümləsindənki. Azərbaycan ləfzi və orada yaşayan türk və islamrların nə olduğu Avropanın bir çox məhəfilində [dairələrində] bəlli deyildir. Bu söz ortalığa çıxmış təzə bir sözdür. Halbuki, Lehistan, Finland, Ermanistan, qorxustan bu kimi, çoxdan bəri Avropa siyasi məhəfilində işlənən kəlmələrdir. Buna görədir ki, bizim sülh heyəti-mürəxxəsəmizin öhdəsinə ağır təklif gəlir:

Bizi tanımaq və haqqımızı almaq

Bu ağır vəzifənin nə tərdə həll olunacağını heyəti-mürəxxəsəmiş pisəvəzəq [qabaqcadan] ətrafıca düşünlüb həll etməlidir.

Ümumsülh Konfransı yənvərdə şüru edəcəkdir [başlayacaqdır]. Lakin bu, ancaq Etilaf dövlətlərinin öz aralarında müzakirət məclisindən ibarət olacaqdır. Bütün millətlər nüməyəndələri iştirakı ilə iniqədə şüru edəcək [təşkil olunmağa başlayan] konfrans isə yalnız martda vəqə olacaqdır.

İştə, bu konfransın güşədinədəq [açılışınədəq] bizim heyəti-mürəxxəsə öz vəzifəsinin ikinci qeyri-rəsmi qışını ədə etməlidir [yerinə yetirməlidir]. Azərbaycan məsələsindən Avropa, Amerika ricalı-dövlətləri [dövlət adamlarını] vəqif etmək üçün lazımi tədbirlərdə bulunmalıdır. Təşviqat işləri üçün icab edəcək [lazım olacaq] vəsitələri və lüzumiyyəti görünən materialları və sənədləri və ya qüvvələri indidən əldə etməlidir. Sonradan bu ləvazimatın sövq edilməsi yolsuzluq cəhətinə qeyri-mümkün olacaqdır. Təşviqatə dair icab edəcək mənbələrdən istifadə edib, lazımi tədbirləri görməklə heyəti-mürəxxəsə öz müqəddəs vəzifəsinə kafı bir surətdə ifa edə bilib, məmləkətin və millətin hüquq və şərafəti müdafiə etməyə müvəffəq olacaq deyə ümid basləmək üzrayız.

ƏSGƏRLİK HAQQINDA

“Azərbaycan” qəzetəsinin 75-ci nömrəsinin birinci sütununda dərcən [dərc edilmiş] tələbə suallarına cavab olaraq möhtərəm Maarif naziri həzrətlərinin kəlamlarını mütləai etdikcə, insana bir başqa məsərr [sevinc] və fərəh üz verir. O canabın sözlərini təqviya [sözünün qüvvəti] olaraq ərz olunur: İslam əlminədə əsgərlikdən əfzəl [daha üstün] bir şey varmı? Əlbəttə, yoxdur. Qurani-şərifdə “fəzza-ləillahul-mücahidinə ələl-qəlidinə dərcətan” buyurmuş. Yəni, mücahidlər qeyrimücahididdən çox dərcə əfzəldirlər [üstüdürlər].

İnsanın təbiəti ulviltələbdir [ülviliyə tələb edir]; artıqlıq və yüksəklik sevəndir. Əsgərlik dünya və axirət fəzilətinə camidir [özündə ehtiva edir]. Dünyada əsgərin hüququna bir kimsə təcavüz etməmmə. Əsgərə şücaət kimi yaxşı sifət arız [məxsus] olub, qorxaqlıq kimi xəbis sifətlərdən arız [uzaq] olur. Əsgərin gözü açıq, qəlb səli olur. Çünki vilayətləri seyr edir. Hər bir vilayətdən və o vilayətin adamlarından çox şeylər dark edir, ibrət götürür, səyahət edir, səyahətdən hasil olan ülm [elmlər], məkatibdə [məktəblərdə] təhsil edilmiş ülmədən daha mənfəətlidir. Əsgərlikdə səfərbərlik və müsafirət [səfər, yürüş] olur. Həzrəti Əli əleyhissəlam, “səfərdə çox fayda vardır” buyurmuşdur. Təfərruc [səfər, gəzinti], həm iktisabi-məişətə [dolanacağını qazanmağa], elm, adab [ədəb-ərkan], nəcib insanların müşahibəti [səhəbət] və qeyrə... Amma, axirət mənfəəti isə apşəkardır: əsgər dünyədə ağa olan kimi, axirətdə daxi ağadır. Allahu-təala hüzurunda daimi olaraq övlıyayi-üzəmm [böyük övlıyalar] ilə müşahibdirlər [həmsöhəbtdirlər]. Başqalar onların məqamlarına [mövqeyinə, mərtəbəsinə] qibtə edirlər.

Əsgər üçün həyati-əbədiyyə [əbədi həyat] vardır. Onların mövtü [ölümü] həyatsız. “Qurani-məcidiimiz” [şəni uca “Quran”ımıız] onların meytinə [ölüsünə] və maqtuluna [qətl edilərinə] “meyit” deməyi nəhy buyurmuşdur [qadağın etmişdir]. “Və lə təhsəbənnəlləzinə qutulu fişəbıll-lahi əmvətan bəl əhyau ində rabbihim yurzaqun.” Yəni, Allah yolunda ölənləri meyt hesab etməyəsınız. Onlar diri və həyydirlər [canlıdırlar]. Allahu-təala hüzurunda şəx və xəndan [şənl] ruzi yeyirlər.

Müsəlmanlar! Səy ediniz, əsgərliyə çalışınız! Övladınız vəsvəseyi-şeytanıyyələr [şeytani vəsvəələr] ilə əsgərlikdən qaçırtmayınız! Əsgərlikdən qaçan cihaddan qaçmışdır. O daxi fəsiq [dinsiz] və xəbis bir kimsədir. Sizləri əsgərliyə dəvət edən, zahiddə Əxzi-əsgər dairəsidir [Hərbi xidmətə çağırış idarəsidir], əmma batində öz peyğəmbərinizdir. Əxzi-əsgər dairəsi, peyğəmbərin nüməyəndələridir. Peyğəmbər zamanında əxzi-əsgərdən məqsud [məqsəd] islam bəydağının ucaltnağ idi. İndi də məqsud həməndir. Bəlkə bu zamanın əhəmiyyəti daha artıqdır. Səbabi məlumdur: Üqəla kəlamı [müdrilər sözü]: Məmləkət cismidir, əsgər can; əsgərsiz məmləkət, cansız bəddəndir. Binaəniyeh [ona görə], məmləkətimizə can vermək hamımızın müqəddəs vəzifəsidir.

Bakı qazısı
Axund Əbdürrəhim
Həzadə

BİR İLTİMAS MÜNASİBƏTİLƏ

Rus Milli Komitəsi Azərbaycan Xariciyyə Vüzəratına [Xarici İşlər Nazirliyinə] müraciət edib ölkəmizdən qaçmış və Şimali Qafqaz hüddündə qalmış olan əlli min nəfər rus kəndlilərinin təkrar torpağıma qayıtmağı və qaytarılmağı xüsusunda iltimasda [ricada] bulunur. Komitə deyir ki, “Azərbaycan Hökumətinin rus kəndçilərinə qarşı hüsn-təvaccöhünü bildiyimizə görə, təvəqqe edirik ki, haman kəndlilərə Azərbaycan torpağında yer verilsin, onlardan əlavə, Qafqazın sair yerlərindən gələn ruslara daxi Azərbaycanda məskən salmaq imkanı rava görülsün.”

Təəccüb işdir! Rus Milli Komitəsi bir tərəfdən bizi və bizim hökumətimizi tanımağı əsla qəbul etməyir, nəşiri-əfkari olan [fikirləri-ni yayan] “Yedinaya Rossiya” qəzetəsinin hər nömrəsində hökumətimizi ilan kimi calır, azadlığımızın düşmənləri cərgəsində durub onlara həməvaz olub, Azərbaycan istiqlalına qarşı bədgüluq [qeybət] edir, Raisi-Vüzəramız [Baş Nazirimiz] tərəfindən təklif olunan vəzirlik [nazirlik] yerini qeyri-qəbali-qəbul [qəbul edilməsi mümkün olmayan] bilib “atkaz” [rədd] edir, bir tərəfdən də bu tanımadığı və qəbul etmədiyi hökumətə müraciət edib, əlaqə bağlayır və dürlü-dürlü iltimaslarda bulunur. Bir tərəfdən bızdan küsür, bir tərəfdən əlaqə bağlayır. Daha açıq, rəsmiyyət məqamında bizi rədd edir, amma qeyri-rəsmi halda xeyrimizdən istifadə etmək istəyir.

Bu nədir? İküzlülükdür, yoxsa bizi səfərdən [səladövh] hesab edib ələ salmaqdır? Və bu nə sənətdir ki, həman milli komitə gənə bir tərəfdən Azərbaycan Hökumətinin “rus kəndlilərinə qarşı hüsn-təvaccöh göstərmək”də olduğunu guya iqrar [təsdiq] və etiraf edir, digər tərəfdən hökumətimizin həman rus kəndliləri xüsusunda “zülüm və sitəm[in]dən” müfəttinənə [fitnəkar] bir surətdə qəzetələrində “danos”[lar yazıb, əlavə general Tomsona bızlardan və hökumətimizdən şikayətlər edir ki, guya biz azərbaycanlılar zalım olub “məzlum” rusların kənd və kəsəklərini dağıdırıq... Böylə olan surətdə, Rus Milli Komitəsinin təvəqqe və iltimaslarına bizim hökumətimiz nə əsasla məhəlgüzər olsun [məhəl qoysun]?

Əgər Rus Milli Komitəsi vəqədə [doğrudan da] Azərbaycan ruslarını qeydək [qayışını çəkən] və dərdinə qalan isə, bəs nə üçün Kabinəmizdə vəzirlik yerini qəbul etmədlir? Halbuki bu vəzirliklə Azərbaycan ruslarına daha artıq kömək yetirə bilirdi və ehtiyacını daha təzliklə rafə [aradan qaldırmağa] çalışırdı.

Aşkar deyilimi ki, Rus Milli Komitəsinin əmal və arzusı, Azərbaycanda yaşayan rusların manəfəyini gözəlmək olmayıb, bəlkə politikağılıqdır ki, o politika sayəsində bızları təkrar Rusiyyaya bitişdirib istiqlalızimn məhvinə səbəb ola və əlli min nəfər rusu Şimali Qafqaz hüddündən qaytarıb da torpağımda yerləşdirməkdə məqsəd gənə da politika yeritməkdir ki, onun tafsiri uzundur, amma xənn edirəm ki, bunu anlamaq üçün tafsira möhtac olacaq dərcə kəməğil deyilik.

Məsələn özüne gəldikdə, əvvəla bunu unutmamalıdır ki, rus kəndlilərinin bilümun [ümuman] Qafqazda və bilxüsus [xüsusilə] Azərbaycanda yer və mülk sahibləri olması sabiq müstəbid rus hökumətinin “kolonizatsiya” və daha doğrusu, Qafqazı “ruslaşdırmaq” və Qafqazı ruslarla doldurmaqla, əhalisinin ehyanən [vaxt-vaxt] “üsyən” və inqilab törətməsinə mane olmaq politikasından nəticə verən bir işdir. Vaillə [yoxsa] Qafqazda və bəxüsus [xüsusilə] Azərbaycanımızda bir o qədər yer və torpaq yoxdur ki, yerli əhalinin ehtiyacatını rafə [etibar] edəcak [ehtiyaclarını aradan qaldıracaq] dərcə kafı olub, hələ artıq da qala ki, o artığıni Rusiyadan gəlmis rus kəndlilərinə verələr. Deməli, vətənimizdə rusların və rus kəndlilərinin mülk-məəşi [mülk və dolanacaq sahibi olmaları], yer və torpaq sahibi olmaları, yerli əhali üzərinə rava görülmüş zülüm və cəbr [zorakılıq] nəticəsidir. Vaxtilə bu xüsusda, yəni Qafqazı və “pərseleniye”sindən [köçündən] azad etmək haqqında başbıllərlərimiz və iş görənərlərimiz çox çalışırdı. Lakin say və kuşışları [çalışmaları] rus “bürokratiya”sının inədi müqabilində hədəf gedib bir nəticə hasil olmadı. İndi isə yerimiz və torpağımızın sahibi özümüz olduğumuz halda, zənn etmirəm ki, hökumətimiz içində bir adam tapılsın ki, rus müstəbidlərinin politikasına tabe olub da fəlakətlərdə [fəlakətə məruz qalmış] kəndçilərimizin üzərinə təkrar fəlakətlər yükəlsin.

Hökumətimizin, Parlamentin alqışla qəbul etdiyi yer və torpaq proqramından məlumdur ki, vətənimizdə hər nə yer və torpaq varsa bivaəz [qarşılıqsız] olaraq kəndlilərimizə veriləcəkdir. Bu kənd[li]lərdən məqsud, şübhəsizdir ki, yerli əhalinin kəndçi sinfidir. Rus müəhacirlərinin kəndçilərimizin yer və yurduna şərik çıxmğa heç bir haqqı yoxdur, çünki onların yerli öz doğma vətənləri olan Rusiyadır. O Rusiya ki, bütün ələmdə yer və torpağının çoxluğu ilə məşhurdur. Heç insaf deyil ki, Rusiyanın öz yerli, öz torpağı boş-boşuna qalsın da, rus kəndliləri gəlib də özge yerinə şərik olmaqla həm özlərini və həm də yerliləri sıxıntı və əziyyətə düşər etsinlər. Zətan rus müəhacirlərinin vətənlərindən fəriq [ayrı] olub da, abu-havasına alışmamış və şərait-i məhəlliyinə [yerli şəraitinə] öyrənməmiş yad yerlərdə sükunət etmələri [yaşamaları], özlərinə qəbali-əhəmiyyətli [əhəmiyyətli] bir mənfəət verməyib, çəkdikləri cəfənni gördükləri səfaya dəyməz olduğunu özləri də iqrar [təsdiq] etməkdədirlər. Hal-hazırda isə torpağımızda yaşayan və yaşamaq istəyən rusların üzərinə bir də Azərbaycan tabəliyyəni qəbul etmək, binaəniyeh [bu səbəbdən] Azərbaycan tabəəsi üzərinə gələn hər bir vəzifə və mükəlləfiyyəti [məsuliyyəti] qəbula məcbur olmaq təklifi gəlir. Bu da ki, məlumumuz olduğu üzə, bir çox rusların və bəxüsus bu ruslar haqqında “çalışmaq” vəzifəsində olan Rus Milli Komitəsinin xoşuna gələn və qəbulu mümkün görünən əhvalardan deyildir.

Böylə olan halda, rus müəhacirlərinin vətənimizdə yerli əhalinin mülk və malına, yer və torpağına şərik olub da, özü-müzü və hökumətimizi tanımayatınmaya istirahəta məşğul və ya cəfaya düşər olmalarından nə mənə? Vətənimizdə rus müəhacirləri iki şərtlə yaşaya bilərlər: ya gərək Azərbaycan tabəəliyini tamamilə qəbul etsinlər və ya əcnəbi, yəni özge dövlət təbəəsi sifətilə dolansınlar. Halbuki Rus Milli Komitəsinin bizim istiqlalımızı və hökumətimizi rəsmən tanımaq istəmədiyi, bu şərtlərin heç birinə imkan yolu vermir. Rus Milli Komitəsi Azərbaycanımızda “Rusiyanın bir parçası” nəzarili bəxir. Biz də ki, bu işə razı olmadığımızı, elani-istiqlal [müstəqilliyimizi elan] edib, bilfeil [əməli olaraq] müstəqil bir cümhuriyyət şəklinə yaşamağımızla ruslara da və bütün ələmdə də əlani [açıq] surətdə bildirməkdəyik. Bu məsələ isə artıq siyasət ələmində beynəlmiləl bir məsələ olduğu üçün Rus Milli Komitəsinin “iradəsi”lə deyil, Cahan Sülh Konfransının təyini ilə qəti surətdə hall və fəsl edəcəkdir [başqa qatacaqdır]. Cahan Sülh Konfransının da hər bir müzakirəti “millətlərin əsirlikdən azad edilməsi” şüarı əsasında müstənid olacağını [istinat edəcəyini] bildiyimiz üçün, biz dəxi əsirlikdən azad edilməyə layiq bir millət olduğumuzu bu məclisi-kübra [böyük məclis] təsdiq edəcəkdir vəqə qəviyyəni etiqad etdiyimizdən dolayı [möhkəm inandığımız üçün] istiqlalımızı kamal ilə yeritmək işində davam edirik...

Və bətdə ki əlli min nəfər rus nəqəslərinin vətənimizə gətirilməsi – bu vaxtda ki, hər yerdə cürbəcür qaçaqlıqlar və məzərlər əmələ gəlir – hifüzəsilhə [gigiyenə] cəhətinə çox qorxuludur. Azar və naxoş-luqların əvvəl-əvvəl qaçaqların içində törədiyi və o qaçaqlardan da keçib yerli əhaliyə sirayət etməsi [yoluxması] hər kəsin məlumdur. Ondən əlavə, arada acıq məsələsi də vardır ki, o nöqtəyi-nəzərdən dəxi bu işə baxılarsa, onda da bir çox əndişələr meydana çıxar.

Bizim rus millətinə qarşı düşmənciliyimiz yoxdur, lakin zamanə “başlı başın saxlasın” zamanəsidir. Onsuz da Rus Milli Komitənin və hər bir rusun məlumdur ki, qonşu cümhuriyyətlərdə[n] köçməyə məcbur olub da bizim cümhuriyyətə pənah gətirən rusları biz kamali-

məhmənnəvazi [əsl qonaqpərvərlik] ilə qəbul edib, hər bir idarəmizdə qulluq vermşik və bu yolda o dərcə “irəli getmişik” ki, idarələrimizin ən məsul vəzifələrini da onlara tapşırırmış. Halbuki, mehmənlərimizin “ev yiyəsi”nə qarşı göstərməkdə olduqları müəmilə [rəftar], ümumiyyət etibarı ilə bir o qədər də qədrşünasənə [qədrbilənliyə müvafiq] deyildir.

Məqsədi-batinişi [əsl məqsədi] məhz istiqlalımızda qarşı bir nüməyişi-təhdidkarənə olduğu şübhədən ari [şübhəsiz] olan keçən zabastovka haqqında Rus Milli Komitəsinin münasibəti və bu komitənin nəşiri-əfkari olan “Yedinaya Rossiya”nın sözləri hələ yadıımızdadır ki, kamali-fəxr ilə deyirdi: “Bu zabastovka, rus hissiyati-milliyəsinin [milli hisslərinin] oyanmağına dalalat edən bir vəq’ədir.” Bu “rus hissiyati-milliyəsinin” vətənimizdə oyanmasına qüvvət vermək üzə bir də kənərdən gəlmə əlli min nəfərlik bir rus kütləsinin hissiyatını da əlavə etsək, qabaqda başımıza nələr gələ biləcəyini indidən mülahizə etmək olar.

Hacıbəyli Üzeyir

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Öz müxbirimizdən

- Teymurxanşüvəran teleqraf edirlər ki, bolşeviklərin Terek çayından o tərəfə atılmaları doğrudur. Cəbhə Arqun xəttindədir. Qroziya 8.000 (?) ölü və yaralı gətirilmişdir. Bolşeviklər təcili surətdə Qrozinı boşadırlar.

- Konfransa gedəcək Dağıstan nüməyəndələri Çermoyev, Heydarov və Bammatov bu gün Bakı təriqi [yolu] ilə azım olmuşlardır [yola düşmüşlər].

“Royter” agentliyindən, 1 kanuni-sanı [yanvar]

İngiltərədə parlament intixabəti [seçkiləri] böylə nəticə vermişdir: Məbuslardan müstərak ittihadçılar 334, müstərak liberalar 133, müstərak zəhmətkeşlər firəqəsi 10 olmaq üzrə koalisiya tərəfdarları 477 yer qazanmışlardır. Bundan əlavə, ittihadçılar 50, liberalar 28, zəhmətkeşlər 62, müstəqillər 9, millətçilər 7, sinfeynlər 73 yer qazanmışlardır. Fransa qəzetələri intixabatın nəticəsindən razıdırlar.

“Royter” agentliyindən, 30 kanuni-əvvəl [dekabr]

- Berlintə vəziyyət qəti surətdə müəyyən deyilsə də, möhkəm də deyildir. Hökumət qəti tədabir ittixazında [tədbirlər gərməkdən] qorxmış olmalıdır ki, hadisətin [hadisələrin] qanlı müsadiməyə [toqquşmaya] müncər olmasına [gəlib çıxmasına] imkan vermişdir. - “Royter” agentliyi vəkalətan xəbər verir ki, Bükinqəm Sarayında və Xariciyyə Nəzarətində Vilson ilə icra olunan müəvərə hər iki tərəf üçün əlverişli bir surətdə cərayən etmişdir. Müşavirədə qayət gənə məsləhət, əzcümlə [o cümlədən] Vilsonun 14 maddəsi müzakirə edilmişdir. İştirak edən ricalı-dövlət [dövlət adamları] müzakirətin nəticəsindən məmnundurlar.

“Royter”, 31 kanuni-əvvəl [dekabr]

- İngiltərədə intixabət [seçkilər] təntənəsiz keçmişdir. Çünki, bir çoxları gözlayırımsı ki, koalisiya tərəfdarlarının siyahısı keçəcəkdir. Yənə də bəzi nəğəhani [gözlənilməz] şeylər olmuşdur. Məsələn, Askvit məğlub olmuşdur. Bundan əlavə, Parlament əzasından [üzvlərindən] Makdonald, Qalland, Hobhaus, Samuel, Henderson, Makkenna, Satton dəxi məğlub olmuşlardır. - Berlintən alman teleqraflarına demilir ki, əski hökumətin iş başından düşürüləcəyi və Ledebur ilə Lixnext başda olmaq üzrə yeni hökumət təşəkkül edəcəyinə ehtimal var.

(Böylə olarsa, deməli Almaniya da hökumət bolşeviklər əlinə keçər. - İldarə.) - Vilson şərafinə verilmiş olan ziyafətdə İngiltərə kralı bir nitq söyləyərək demişdir ki, İngiltərə və Amerika ümidvar olurlar ki, müharibəni bir daha təkrərr etməkəyacak [təkrarlənməyəcək] bir surətdə qurtarıb, millətlər omuzundan təşlihat [siləhləndirmə] yükünün götürülməsi üçün ümumi bir tərz-hərəkət bulacaqlardır. Vilson cavabı nitqində bəyan etmişdir ki, heç bir məsələ onu Amerikadan gəlməyə vədar edə bilməzdi, məgər qarşısında bulun-duğu məsələ, yəni dünyanın manəvi qüvvəsinə öylə təşkil etmək ki, bəşəriyyətin qüvvələrini mühafizə edəcək etiafları [uzlaşmaları] saxlamaq [təmin etmək] və hüquq və ədaləti cəhanın ümdə kontrolu [həkim gücü] qılmaq.

Vilson təkid etmişdir ki, “Cəmiyyəti-Əqvam” [Millətlər Cəmiyyəti] əməlini [arzusunu] sözdən işə keçirmək lazımdır.

(“Royter” agentliyindən)

Almaniya da inqilab

Berlindən Kopenhaga verilən teleqrafda deyilir ki, hökumət Berlin komendantı və polisə raisi ilə müşavirədə bulundudan sonra, itxtilaf çıxməsın deyə, əsgəri məmurların küçələrə çıxması və özlərini mühafizə etməkdən ötrü silah işlətməli əmrini vermişdir. “Spartak” firəqəsi “Parizer platz”da bir neçə pulemyot qoymuşdurlar. Məzkur [adı keçən] firqə üzvləri qırmızı bayraqlar və pulemyotlarla avtomobilə gəzib, intibahnamə [təbliğat vəraqəsi] nəşr etmişlərdir [vaymışlar]. İntibahnamədə deyilir ki: “İnqilab təhlükəlidir. Əks-inqilabçılar öz saldatlarının qanını tökməkdədirlər.” Bundan əlavə, davam edən üsuli-idarəyə protesto etməkdən ötrü saldatlar və fəhlələr mitinqə dəvət edirlir.

İngiltərənin maliyyə işləri

Çörçill öz nitqində İngiltərənin maliyyə işlərini kəskinləşməsindən bəhs edib, bunların hamısını qatı olacağına [keçib gedəcəyinə] ümidvar olur. Bizim borcumuzun 7-dən 6-sı məmləkətin borcudur. Biz Amerikaya 400 milyon lirəlik qızıl, 1 milyon Amerika ziqiymət şeyləri [qiymətli şeylər] göndərmişdik. Bu məbləğin çox hissəsi bizim müttəfiqlərimiz Rusiya üzrə verilmişdir. Biz bu təminatda zərərlı olmayıb, həttə aldığımız borcların faizini dəxi verməliyik. Müttəfiq dövlət komissiyası bütün məxariclərin verilməsi məsələsinə aşkar etməkdən ötrü Almaniyanın etibarı-nəqdiyyəsini [pul kreditini] hərtərəfli mülahizəyə alacaqdır.

Lloyd Corcun nitqi

Lloyd Corc Bristolda söylədiyi nitqində demişdir ki, İngiltərə donanması zülüm etmək deyil, müdafiə aləti olmuşdur. Buna görə, İngiltərə donanmasının haqqı gözlənməlidir. Sonra Lloyd Corc təkrar etmişdir ki, Almaniya bütün müharibə dəyərini axırıncı carıməsinə qədər verməlidir. Müttəfiqlərin müharibə məxarici 24 milyon İngiltərə lirəsidir. Məğlub olanların qalıb gələnərdən az vermələri təəccüb dür. Lloyd Corc İngiltərənin müharibə məxaricinin Almaniya üzrə olduğunu göstərmişdir. Avropa müttəfiqləri mü-təhdidöləvül [sözün bir yərə qoyub] qərara almışlar ki, Kayzer və onun yoldaşları müharibə zamanında etdikləri təcavüzat və xəyanətə görə məsuliyyətə cəlb olunmalıdır. Vilsonun da buna razı olacağına ümid edirik. Almaniya təbəələri İngiltərədə çox qalmayacaqlardır. Onlar İngiltərədən köçürülüb bir daha övdət etməyəcəkləridir [qayıtmayacaqlar].

İngiltərə əsgərlərinin vürudu [gəlişi] Köləndən Amsterdam xəbər verirlər ki, 32 min İngiltərə əsgəri oraya varid olmuşdur [gəlmışdir].

Yaponiya zirehlişi İstanbulda

İstanbuldan Parisə xəbər verirlər ki, Yaponiya zirehlişi “Şikisima” və iki sualtı qayığı İstanbula varid olmuşdur.

Müttəfiqlər donanması

Müttəfiqlər donanması Sevastopol şəhərini bolşeviklərə bir yerdə hərəkət edən almanlardan xilas edəcəkləridir. Müttəfiqlər donanması Odessadan gələn heyətin xahişinə görə hərəkət edəcəkdir.

Almaniya da

Kopenhagdan teleqraf edirlər ki, övdət edən Almaniya əsgərləri Berlina varid olanda “Döycənd über alles” marşı və qeyri marşlar çalınıb və bir dənə də olsun inqilab marşı çalınmamışdır. Əhəli, zabıtları və saldatları qalıb gələn bir surətdə təbrik etmişdir. Ebert demişdir ki, Almaniya əsgəri başı uca və qalıb bir surətdə övdət etmişdir [qayıtmışdır]. Qüvvətli və təzə Almaniyanın binası ancaq əsgərlərlə mümkündür.

Praqada üsyən

Praqadan verilən teleqrafda deyilir ki, qaragüruh dəstəsi polisin mümaniatına [mənəçiliyinə] bəxməyaraq dükənləri dağıdıb, mallarını qarət etmişdir. Nəticədə pulemyot və tüfəng atışması olmuşdur. Tələf çoxdur.

Metsdə talan

Metsdən xəbər verirlər ki, iğtişaş əsnasında alman mağazalarının şüşələri sındırılıb, bir çox mal qarət edilmişdir. Fransız məmurları qarətçilərə əleyhinə ciddi hərəkətdə bulunmuşlardır. Gecə saat 10-dan sonra alman dilində danışmaq qadağan edilmişdir.

Vilsonu dəvət

Berndən teleqraf edirlər ki, federalni şura [Federal Şura] Vilsonu işveçrayə dəvət etmişdir.

Norveç və Rusiya

Xristianiyadan [Oslo]dan xəbər verirlər ki, Norveç səfəratı [səfir-liyi] Petroqraddan çıxmışdır. Ola bilər ki, bolşevik hökumət nüməyəndəsinə da Norveçdən çıxmıq təklifi edilsin. Həminçin Danimarka ilə bolşevik hökuməti arasında münasibəti-siyasiyyanin qət ediləcəyi [kəsiləcəyi] xəbər verilir.

SÜLH ƏTRAFINDA

Belçika tələbatı

Belçika Xariciyyə naziri Himans demişdir ki, Sülh Konfransında Belçika Hökuməti 1879-cu ilin müəhidənaməsinə [səzişinə] təzadən baxılmağı tələb edəcəkdir. Bu müəhidənamə ilə Belçika Hökuməti Limburq və Lüksemburq əyalətlərindən məhrum edilmişdir. Himansın fikrinə Hollandiya, Antverpen limanını qapayan Şeldə[nin] istisfadesindən imtina etməlidir.

Yaponiya heyəti

Teleqrafların verdiyi xəbəyə görə, dekabrın 10-da Yaponiya nüməyəndələri Sülh Konfransına azım olmuşlardır [yola düşmüşlər].

Kürdüstan heyəti-mürəxxəsəsi

“Yedinaya Rossiya”nın yazdığına görə, ən mövsuq [etibarlı] mənbələrdən xəbər alınmışdır ki, kürdlərin başçıları, başda məşhur Kamal bəy olmaq üzrə, Müttəfiq dövlətlər heyətinə gələcək Kürdüstan üsuli-idarəsi barəsində məlumat vermək üçün iqdəmatda [təşəbbüs-də] bulunmuşlar. “Yedinaya

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 3 yanvar (Cümə günü) tarixli 78-ci nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

Şimali Qafqaziya müraxxəsləri əziməti

Bizə xəbar verilir ki, srağagün, kanuni-saninin [yanvarın] 1-ci günü Parisda Sülhi-Ümumi Konqresinə getmək üzrə Teymurxanşuradan Şimali Qafqaziya Cümhuriyyəti heyəti-mürəxxəsəsi [nümayəndə heyəti] əzimət etmişdir [yola düşmüşdür]. Bu heyət içində Şimali Qafqaziyalıları İttifaqı Parlaməninin sədri və Cümhuriyyətin Xariciyyə naziri Bəmmətov olacaqlardı. Keçərkən bu heyət Bakıya uğrayıb, bir gün burada qalacaqdır.

LƏNKƏRAN NÜMAYƏNDƏLƏRİNİN TƏŞƏBBÜSATI

Lənkəran heyəti-mürəxxəsəsi general Tomson hüzurunda

Dekabrın 28-də Lənkəran uyezdnin müsəlman işləri vəkili Teymur bəy Bayraməlibəyov başda olmaq üzrə, yənnmiş və dağılmış müsəlman kəndlərinin 50 nəfər nümayəndəsi general Tomson tərəfindən qəbul olunmuşlardır. Bayraməlibəyov Tomson cənabları-na böylə bir müraciətdə bulunmuşdur:

“Müsəlmanlar ərəmsiz gözəlyərdilər və ümidvər idilər ki, təhti-komandanızda olan Müttəfiqlər ordusu Lənkərana hərəkət edib, Lənkəranı hərç-mərcilikdən və bəlsəviklərdən xilas edər. Ləkin bu ümidlər bərhəvə [puç] oldu və Lənkəran məsələsindən mühüm məsələlər sizi Bakıda dayandırdı. Buna görə hüzurunuzə gəlib burasını sizə xəbar veririk ki, biz Lənkəran müsəlmanları, istər şəhərdə və uyezdə, fəna bir halda yaşayıqır. Səldətlər, aşkara bir surətdə müsəlmanlara əlməzin əziyyətləri verilir. Müsəlmanların əzuqəsini zəbt edirlər. Birinci zəruri şeylərin əzad satışı qadağan edilmişdir. Odur ki, əhali əclığa düşər olmuşdur. Müsəvəngilər və qeyri camaat xadimləri əks-inqiləbçılıqda müttəhim edilib, bəlsəvik həkuməti tərəfindən təqib olunmaqdadırlar. Bunlardan bir paraları əprəl ayından həbsxanada yatıb, bəziləri də gizlənməkdədirlər. Qaçıb gizlənənlərin mali səldətlər tərəfindən qərat edilib, evləri xarəbə halına salınmışdır. Bunların əhli-əyalı [ailəsi] küçələrdə ac və üryən qalmışlardır. Məhəllili [yerli] həbsxanə öz təqsirlərini bilməyən müsəlmanlarla doludur. Bunlar əclıqdan və nəxoşluqdan tələf olmaqdadırlar. Müsəlmanlar dövlətlər arasında sülh əqd edilməsini eşidib şad olmaqla bərabər, əzlərini fələkətdən qurtaracaqlarına ümidvər oldu-r. Ləkin onları bu ümidə də müvəffəqiyyətiz oldu. Çünki, müharibə hərəkəti hər yerdə yəndəndirildiği gündən köməksiz qalan müsəlman əhalisinin halı gəldikcə müşküləta uğramaqdadır. Səldətlər iğtişəş salıb, qətl-qəratə məşğuldurlar. Yüzdən artıq müsəlman kəndi Muğan cəza dəstəsi səldətləri tərəfindən yəndirilib dağıdılmışdır. Bu kəndlərin əhalisinə öz kəndlərinə qaçayıb evlərini təmir etmək qadağan edilmişdir. Dağılan kəndlilərin xüsusi torpaqları rus mühəcirlərinə verilmişdir. Bu qərar üzrə müsəlman əkinçiləri öz torpaqlarından məhrum olmuşlardır. Dağılmış kəndlərdən səldətlər 50 nəfərə qədər müsəlman ərvəd və qızlarını tutub aparıb namuslarına təcəvüz etmişlərdir. Top gücü ilə müsəlman əhalisinin siləhi əlindən alınıb, rus əhalisi siləhlənməşdir. Odur ki, müsəlman əhalisi qul-durların hücumundan özünü mühafizə edə bilməyib, qəratə məruz olmuşdur. Amerikə və Avropa dövlətləri tərəfindən hər millətə hürriyyət ixtiyarı vəğızər edilmişə [verilmişə] də, ləkin Lənkəran uyez-dinin 300 min nəfər əhalisi bu səadətdən məhrum olmuşdur. Zira, Lənkəran uyezdində hökmfərma [həkim] olan bəlsəvik həkuməti Azərbaycan Parlaməninə nümayəndə itixab etməyi [seçməyi] nəinki qadağan edir, hətta cəzaya düşər edib, bizləri qılinc və cəzə qorxusu altında saxlayır.

Təfsilatdan sərf-nəzar sizdən xahiş edirik, Muğanda olan bəlsəvik işğalı dəstəsinin siləhi əlindən alıb, bu işğalçıları Azərbaycan və ya ingilisi işğalçılarla əvə edəsiniz. Lənkəran həbsxanasında olan müsə-vətlərləri və qeyri camaat xadimlərini həbsdən əzad etdirib, onların öz külfətləri yanına qayıtmaları üçün həyatlarını məhəlli səldətlərdən təmin edəsiniz. Lənkəran uyezdı müsəlmanlarına Azərbaycan Həkumətinı etirafı Azərbaycan Parlaməninə nümayəndə itixab etmək haqqı vəğızər edəsiniz. Lənkəran şəhərinə hökmfərma olan bəlsəvik həkuməti qovulsun, məhəlli rus və müsəlman əhalisinin siləhi əlindən alınsın. Çünki, siləhlə kətan bir ələ sığmaz. Lənkəran şəhəri və kəndlərinin mühafizəsi əncəq ingilisi işğalçları ixtiyarına və ya Azərbaycan Həkumətinə təbə şəxslərə təpşirilsin. Lənkəran uyezdı Azərbaycanın ayrılmaə bir parçası olduğuna görə, Azərbaycan Həkumətinin təhti-ıdarəsinə keçirilsin. Şəhərə atdığı kəndlərdən əzad bir surətdə məl gətirilməsinə icazə verilsin. Buna də əlavə edirik ki, İngiltərə ordusu Lənkərana yürüş etdikdə, öz əzadlıqlarını və istiqlaliyyətlərini mühafizə etməkdən ötrü məhəlli müsəlman əhalisi kaməli-məmmuniyyətlə İngiltərə ordusu səflərinə daxil olacaqdır.”

General Tomson Lənkəran uyezdı nümayəndələrinin bu bəyanatını dinlədikdən sonra demişdir ki, sizin bu xahişləriniz bu yaxın zamanda əmələ gətiriləcəkdir. Ona görə də bir qədər səbr etməyiniz lazımdır.

Rəisi-vükeləyə ərizə

Lənkəran müsəlmanları müvəkkili Teymur bəy Bayraməlibəyov tərəfindən kanuni-saninin [yanvarın] 2-də Rəisi-vükelə [Baş nazir] həzrətlərinə bir böylə ərizəhal verilmişdir:

“Hal-hazırda Lənkərandə bir dəstə vardır ki, adını “Müttəfiq Qafqaziya-Kaspi Həkuməti” qoyaraq müsəlmanları təqib edirlər. Lənkəran müsəlmanları bunların böylə fəaliyyətindən nəşi [ötrü] bir çox əziyyətlər çəkərək, qətl və qəratə məruz qalmışlar. Bunlar əciq-dən-əciqə müsəlmanları zorlayırlar. Binaənileyh [ona görə], həzrətlərinizdən rica edirəm ki, Müttəfiq komanda nəzində Lənkəranın Azərbaycanə mülhəq olunanədək [birləşdirilənədək] bir ingilisi dəstəsi göndərilməsi bərasində lazımi təşəbbüsatda buluna-sınız. İşbu dəstə, məsələn 3 zabit və 30 əsgərdən müəkkəb [ibarət] olaraq, fəvqəlzikr [yuxarıda adı keçən] həkumətin fəaliyyətini kontrol edə biləcəkdir. Böyləliklə “xudsər” [özbaşına] həkumətin müsəlman-ları zorlaməği[nin] önünü ala biləcəkdir, zənn edirik.

Sizə – Rəisi-vükelə həzrətlərinə, müraciətan rica edirik ki, qətl və qəratə məruz qalmış müsəlmanlar üçün öz səsinizi ucaldasınız. Bunların həyatları və malları təmini üçün lazımi binəğızərliqdə [təşəbbüsdə] bulunmaqla, vətənlərini sinələri ilə müdafiə və mühafizə edən “Müsəvat” firqəsi əzasi [üzvü] və başqa millət xadim-lərinin də evlərinə qayıtmaları üçün lazımi binəğızərliqdə bulun-mənz müttəməmədir [xahiş olunur]. Zira, bunların ailələri Lənkərandə pərarətsiz [himəyisiz] qaldılarqından, əclığə məruz-durlar. Bununla bərabər, həzrətlərinizə məlum edirəm ki, Lənkərandə əsayış-ümumini təmin etmək və ticarət-sənəyeni tərəqqi yoluna qoy-maqdan ötrü lazımlı və ələmədir ki, oradakı bəlsəvik həkumətinı qovub, ümumiyyətlə bəlsəviklərdən müəkkəb Muğan qəşunlarını tərksilah etməlidir. Əks halda isə müsəlmanların üçün rahatlıq və ticarət-sənəyə üçün tərəqqi yoluna daxil olmaq mümkün olmay-açaqdır. Oraya ingilisi və yaxud Azərbaycan qəşunları göndərilməsi müttəməməndir.

Teymur bəy Bayraməlibəyov”

iki ZIYA [İTKİ]

Asudə olum dərsən əgər, gəlmə cəhəna, Meydana düşən qurtulamaz səngi-qəzadan. Hər ağıla bir dərd bu ələmdə müğərrər, Rahat yaşamış varmı gürühi-üqələdan?

Ziya Pəşə

Azərbaycan şüarasının [şairlərinin] babası mərhüm şeyx Nizami, Gəncə ətrafında 700 illəri təkcəə yatmaqdan öylə bil ki, tangə gəlib, vətənimizin müqtədir [qüdrətli] üdəbə və şüarasını yanına toplayır. Hələ 1912-ci ildə Abdulla Suru, o müqtədir ədibi, o “İrşad” qəzetəsi-ni fəlyətonları ilə zinətəndirmiş cavan müəhrriri əlimizdən aldı. Buna kifayət etməyərək, bu il iki məşhur müəhrrilərimizi [tərbiyəçimizi] ətrafına cəlb etmişdir ki, bunlardan biri Ələddin Əfəndizadə və o biri də Mirzə Abbas Mehdiizadədir. Hər ikisi bu il mart faciəsindən sonra qaçaqınlar arasında Gəncəyə qaçmışlar və oradaca yatalaq nəxoşlu-ğundan vəfat etmişlərdir.

Ələddin Əfəndi Tiflis vilayəti Ağzür nəhiyəsində anadan olub təlim üçün İsləmbula getmişdir. Burada təlimi bitirdikdən sonra Qafqazə müraciətə [qayıdaraq] müəllimli həvəsinə düşür. Bir müddət Tağı-yevin Fabrika məktəbində türk lisanı müəllimi və sonra da həman vəziyyə ilə Bakı Ticarət məktəbində bərgərar olur ki, ömrünün axırına qədər böylə ağır bir vəzifəylə uğraşmışdır. Türkçənin şərq və qərb ləhcələrində dərə [bələd] olduğundan “ikinci il” adlı təlim kitabının müəlliflərindən biri olaraq həman kitabda elmi-əşyaəyə dair bəzi müfidd [faydalı] və sadə həkayələr dərc etmişdir. Xülasə, mərhüm Ələddin əfəndinin müəllimliyi həm əməli və həm də nəzəri olduğun-dan, Azərbaycan türklərinin təlim və tərbiyyəsinə əd də olsa bir dərcəyə qədər xidmət göstərmişdir.

Mirzə Abbas Mehdiizadə isə təxminən haştadinci illərdə Şamaxı şəhərində anadan olub, bir müddət mədrəsələrdə ruhanilərdən təlim taparaq, sonra Tehrandakı Tibb darülfünununa [universitetinə] daxil olur. Burada təbabətələ bahəm fransız lisanını gözəlcə öyrənmişdir. Odur ki, həman lisan vasitəsilə Yevropa ədəbiyyatına bələd olaraq, bəzi şeyləri və ələlxüsus, məşhur Lafontenin əfsanələrindən bir nəçasını türkçəyə tərcümə etmişdir. Darülfünunu bitirdikdən sonra bir il Şiraz hakiminin xüsusi göç həkimi olur. Sonra vətəninə övdətlə [qayıdaraq] burada həm təbabətələ məşğul olur, yazdığı nüsxələr [resseptlər] isə etibarətim ilə əcxəxanələrdə qəbul olunurdu.

Mərhüm Mirzə Abbas, tibbi şüğllərdən [məşğələdən] azad olarkən, əsudə vaxtlarını camaat işlərinə [ictimai işlərə] və ələlxüsus ədəbiyyatə sərf etmişdir. Şirəzdan Şamaxıya qayıdarkən, az bir vaxtda rus lisanını öyrənib, məşhur rus şüərasının [şairlərinin] əbruları [üzünü əğardən] Puşkin və Lermontovdan nəzmən bir çox şeylər tərcümə etmişdir ki, ümdələri “Qafqaz”, “Tereklin ərməğanı” və “Mtsi-ri”dir. Bu tərcümələr əsilləri ilə o qədər yaxın, o qədər mütbəiqdir [uyğundur] ki, hər iki dilə vüqufu [bələdiyyi] olan zəvət [şəxs], əsərlər rusçaları ilə bərabər türkçələrini də rus şüərası yazmışdır, dəyə iddia və hökm vermmiş olarlar. Həqiqədən indiyə qədər türk şüərası arasında Mirzə Abbasın tərcüməsi kimi düzgün bir tərcüməyə rast gəlməmiş. Odur ki, mərhuma “türklərin Lermontovu” ləqəbi ve-rilərsə, bəhaqqın səzədir [haqqıyla layıqdır].

10 il vardır ki, Şamaxıda Realnı məktəbi açılmışdır və açıldığı gündən də oranın türk lisanı müəllimiyinə mərhüm Mirzə Abbas dəvət olunmuşdur. İştə, tərcümələrin bir çoxunu müəllimlik əsnasın-da və bəlkə də öz məktəb şağırdları üçün yazmışdır. O vaxta qədər təlim kitablarında düzgün və şağırd zəhninə uyğun bir nəzmə rast gəlmədiyindən, burası mərhumun diqqətini cəlb etmişdir. Bu yolda çox çalışmışdır. Yəddi yaşlılara məxsus sadəcə nəzmlərlə bərabər yuxarı siniflərin şağırdlarına da əş şey yazmışdır. Bu gün təlim kitablarımızın bir çoxu, əzəncümlə [o cümlədən] “Türk əlifbası”, “ikinci il”, “Yeni məktəb” və “Ədəbiyyat məcmuəsi” mərhüm Mirzə Abbasın səlis və rəvan nəzmləri ilə müzəyyəndir [bəzənmişdir].

Bundan əlavə, Qafqaz cəridələrinin [qəzetlərinin] bir çoxunda “Abbas Səhhat” imzası ilə və “Molla Nəsrəddin” jurnalında ənvə [müxtəlif] təxəllüslərlə bir çox şeylər yazmışdır. “Siniq səz”, “Məğrib və məşriq günəşləri” adlı məcmuələri təb [çap] olunmuşdur. Ləkin çox heylə olsun ki, “İdlı boyu səyahəti” [adlı] ilə bir romanı, bir çox əl yazıları ilə bərabər, Şamaxı talanı əsnasında yanib tələf olmuşdur. Yalnız “Türkçə əruz” adlı bir əsəri əllərdə qala bilmişdir. Bu gün həvəsəllərimiz mərhumun əsərlərini cəm etmək fikrinə düşərlərsə yaxın ki, müəkməml bir məcmuə əmələ gələr.

Şamaxı şəhəri talan olduğdu əsnada bəşqə Mirzə Abbas da ailəsi ilə bərabər Gəncəyə fərar edərkə, bu da ailəsi ilə bərabər yataqladan tələf olmuşdur.

Bu iki müəhrrəbinin vəfatı tamam müəllim və müədrisslərimizi mükəddər [kədərləndirmiş] və mayus qılmışdır. Səd [yüz] heylf ki, bu gün müəllimlərə əşaddi-əhti-yacımız [şiddətli ehtiyacımız] olduğdu halda, böylə dürrü-girənbəhəladən [qiyəmtli incilərdən] əlimiz çimmişdir.

Heylf olsun!

Farhad Ağazadə

ƏTRAFDAKİ KƏNDLƏRƏ ƏRZAQ PAYLAMAQ BARƏSİNDƏ

8-9 ay fəsilədən sonra, bu aydan bəri Bakı ətrafındakı kənd camaatına da hərdənbir ərzəq və ya sair əşya paylamağa başlanıbdır. Bakı Bələdiyyəsi Şurasında Bakı şəhəri əhalisinə qənd, qay paylanmaq məsələsi müzakirə edildikdə, Əsədulla Əhmədov Dəməyə dedi ki: “Təotalım ki, bizim kəndçilərimiz əvəmlərdə və öz dərmlərini dəyb-dənışməqdə qüdrətləri yoxdur və gənə də tətəlim ki, ağləməyən uşağa şad vərmezlər. Bəs, siz qləsilərin və dəha döğrusu ərzəq işlərinə bəxən ədəmlərin insafı nəcə rəvə görür ki, 9 ay təmət hər ay şəhər əhlinə qənd, çayını və hərdən bir də mənufatıvə və sair ehtiyə-cətinı paylayıb biçəqr kənd əhalisinə yəddən çəxmərsiniz?”

Qləsilər bir dəha başqa bir Əsədulla kiminin “nəhəmvər” [kobud] sözlərini eşitməmək üçün dərhal əllərini qaldırmaqla rəzilüq verdilər ki, kənd camaatına da qənd, çay və mənufatıvə paylansın. Bizim kəndistan camaatı əq qalmışdıqlar ki, qənd, çayın adını da yad-larından çəxmətsinlər. Ancaq burada bir məsələ var ki, o məsələ nə Əsədulla Əhmədovun yəddinə düşür və nə də Ərzəq İdarəsi bu məsələyə lazımcına etinə edir. Amma, həqiqəti-halda isə o məsələyə gərəq çox ciddi surətdə etinə edilsin. O məsələ budur: Necə ki məlumdur, qənd, çay, mənufatıvə və sair bunları kimi monopolni şeylər adam başına müəyyən miqdarda verilmək münəsabitəli şəhər camaatının statistikəsini, hər külfətin ədəmlərinin hesabını bilmək üçün şəhərdə 100 minlərcə xərclər qoyulub gah kartəqçalar, gah qraj-danski komitəlar və bu axırda ev komitələri idarələri təşkil edirlər və bu idarələrin əli ilə də əhaliyə ərzəq paylayırlar. Bu idarələr yaxşımı işləyirlər, ya yox? Və yəinki bu idarələrin vücdudıyla xəyanətlərin qabağı alınırımı, ya yox? Hələ bu məsələ ilə işim yoxdur, ləkin bunu demək istəyirəm ki, gənə də hər necə olsa şəhər camaatının statis-tikini bilmək üçün bir necə vəsitə var ki, ərzəq idarəsi o vəsitələrə isti-fadə edir.

Teleqraf xəbərləri

“Qroznıya 8 000 (?) ölü və yaralı götürilmişdir.”.

sual işarəsi qəzetdə getmişdi.

O ki qaldı kəndistana, oralarda böylə şeylər yoxdur və ona görə də kəndistanın statistikasını bilmək də mümkün deyildir. Bəlkə dəyan oldu ki, kənd mollarının nüfus [əhali] dəftərləri vardır və ya ki, ka-məralni siyahıları vardır, statistikini də oralardan almaq olar. Amma, xeyr. Nə nüfuslardan və nə də kaməralnılardan heç vaxt həqiqətə müvəfiq məlumat yığmaq olmayır. Bu səbəbdən də Ərzəq idarəsi həmişə kənd camaatı adına qənd, çay və ya ki, qeyri bir şey buraxdıq-da, həmişə təyin edir ki, əvvəla skladdan buraxılan ərzəğin həmisı gedib kənd camaatına çatmayır və sənıyən [ikincisi], kənd camaatının tamamı öz paylarını ələmməyirlər. O zamandan ki, Bakı şəhərində ərzəq idarələri təşkil edilmişdir və kəndlərə də ərzəq və ya ki qeyrə əşya paylamağa başlayırlar, yüzlərlə ittifaq [hədisə] olub ki, ərzəq ida-rələri kənd camaatı tərəfindən vəkil olub gələn ədəmlərin oğurluqlarını və xəyanətlərini bilib və görüblər və çox vaxt da olub ki, bu xəyanətləçilərin əlindən protokollar bağlənıb, həkumətə təqdim ediliblər. Amma əfsus ki, nəticədə yənə də heç bir məram hasil olmamışdır. Kənd camaatının ixtiyaratı gənə də həman xəyanətçi vəkilərin əllərində qalıbdır, Əlbət ki, bu da bizim camaatımızın əvəm-lığından, sədaliyindən nəşət edən [irəli gələn] bir halatdır.

Bu axır günlərdə kəndlərə qənd, qay, bez və düyü paylanmaq-dadır. Ərzəq Nəzarəti bu vaxta kimi bir neçə kəndin vəkilərinin xəyanətinə tutubdur. İş böylə olan surətdə, kənd camaatına ərzəq paylayan ədəmlərə lazımdır ki, ərzəq paylama qaydasını dəyişdirsin, kəndçilərə verilməək əşyanı vəkilərə, upolnomoçennilərə verməyib, bəlkə öz əyliyə aparıb hər kəsin öz payını öz əlinə versin. Döğrudur, bu iş bir qədər zəhmətli işdir. Kəndlərlə şəhərin arası çoxdur. Yol xərçi bəhədir. Kəndlərdə qalıb əşya paylamaq çətinidir. Amma bu artıq məsarəfin və artıq zəhmətlərin məddi və mənəvi cəhətcə nəticələrinə də fikir verəndə aşkara görüldür ki, insaf, vıddən, insanıyyət və bəlkə ticarət nəqteyi-nəzərləri bunu tələb edir.

İndi bu saat ərzəq şöbəsinin statistik şöbəsində dörd cürə məlumat var ki, həmisı bir-birlərinə müğəyir [zidd] olduqları halda, həmisı da həman kənd vəkilərinin pişnihad [təqdim] etdikləri sənədlərdən cam edilmişdir. 1917 və 1918-ci illərdə iki dəfə kənd camaatının statistiki tutulmuşdur. Burada da həminçin camaatın hesabı bərasində döğru məlumat alınmamışdır. Bəs, böylə olan surətdə həm kənd camaatına kömək edib onları cürbəcür xəyanətkar vəkilərin əlindən qurtarmaq və həm də ərzəğin hədəf yerə, əmdən [bilə-bilə] bir neçə nəfər oğru-ların əlinə verib ciblərini doldurmamaq qəsdı ilə mən ərzəq işlərinə mübaşir [məşğul] olan idarələrə bu təklifi edirəm:

1) Kənd camaatına paylanması lazımlı gələn ərzəq, həmişə Nəzarət [Nazirlik] və ya ki şöbənin öz ədəmlər tərəfindən paylanılsın. Bələ ki, vəkil və ya upolnomoçenni göndərmək üsulu gərəq fəxş [ləğv] edilsin.

2) Ərzəqi kəndlərdə paylamaq işi kənd camaatının və bəxüsus [xüsusi]lə müsəlman camaatının əhvali-ruhiyyəsinə bələd olan ədəmlərə təpşirilsin.

3) Kəndlərdə ərzəq paylanması üçün uyezdə xüsusi skladdlar açılsın. Bələ ki, kəndlərlə verilməək ərzəq şəhər skladdlarına yığılmayıb, məxsusi kənd skladdlarına yığılsın. Burası aşkardır ki, kəndlərin arası-da böylə skladdlar açıldıqda, kənd camaatı da ərzəq idarələrə kömək edib özlərinə ehtiyat hazırlamaq istənildiyli zaman qabaqca lazımi qədər də sərməyə də verərlər.

4) Kəndlərdə ərzəq paylamaq politikası, ümumi ərzəq politikasın-dan ayrılınsın. Çox vaxt olur ki, kənd camaatının tələbləri, ehtiyacları şəhər camaatı ilə bir olmayır. Ona görə də kəndistan işlərinə bəxməq üçün gərəq xüsusi şöbə açılsın.

Ümid edirəm ki, bizim təzə itixab edilməsi [seçilmiş] Ərzəq naziri-miz mətləblərə bir qədər etinə edib, kənd camaatımızın da əhvalını yaxşılaşdırmağa hümmət edəcəkdir.

Məhəmməd Sadiq

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Sənaye kursları

Bakı Poltexnik məktəbində oxuyan Türk Texnikləri Cəmiyyətinin təşəbbüsü ilə açılmış sənaye kursları bazar, şəşənbə [çərşənbə axşamı] və pəncşənbə [cümə axşamı] günləri açsən saat 4-7 kimi Üçüncü Ali-ibtidai məktəbində davam edir. Həndəsədən Nəsrulla Novruzadə, əl-cəbrdən Əjdər Əlizadə, fizika və kimyadan Məhəmmədzadə Mirzəbala dərs verir. Türkçə ədəbiyyat və tarix kursları da orada olub, başqa günlərdə oxunacaqdır.

Ədəbi mühakimə

Bu günlərdə həmin cəmiyyət tərəfindən Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev tərəfindən yazılmış məşhur tarixi pyesə “Ağaməhəmməd şah Qacar”ın qəhrəmanı Ağaməhəmməd şah, ədəbi mühakiməyə qoyulacaqdır. Başqa məktəblərdə oxuyan yoldaşlarımızdan da rica olunur ki, iştirak etmək üçün adlarını qabaqca yazdırsınlar.

* Şənbə günü kanuni-saninin [yanvarın] 4-də, saat 4-də, Bakı Realnı məktəbində, Bakı şəhəri və ətrafı müətəəllimlərinin [tələbələrinin] ümumi iclası vəqə olacaqdır. Müəyyən vaxtda lazımcına üzvlər gəlməzsə, iclas bir saatdan sonra qanuni hesab ediləcəkdir.

AZƏRBAYCANDA

Müsəlmanların qətl-qəratə məruz qalması

Kanuni-əvvəlın [dekabrın] 28-də Daxiliyyə Nəzarəti Cəbrayıldan işbu məzmununda bir teleqraf almışdır:

“25 mənlik erməni qüvvəsi İrəvandan çıxıb, Sədar kəndindən keçərək 8 müsəlman kəndini əhəta etmişdir. Bunları tərki-silah etdikdən sonra özlərinə təbə etmişlər. Şəril [Şəhur] və Nəxçıvan əhali-si İrana fərar etməyə hazırlaşmışlar. Ərən nəhrini keçdikdə 200-dən ziyadə insan ölmüşdür. Zəngəzur erməniləri üzərimizə təərrüz [hücum] yapmışlar. Hal-hazırda atışma davam edir. Heç yerdən kömək gəlməmişdir. İrəvan quberniyasına kömək göndərməzsəniz ermənilər oranı xarəbə qoyacaqlar.”

TEATRO VƏ MUSIQİ

Bu gün yanvarın 3-də, bu mövsümdə birinci dəfə olaraq Hacıbəyov Qardaşları müdiriyyəti tərəfindən Həkumət Teatrosunda (səbiq Mailov) “Aşıq Qərib” operası təntənəli bir surətdə mövqeyi-təməşyə qoyulacaqdır. Aşıq Qəribin rolunu Sarablı və Şəhsəmin roluna Ağdəmi ilə edəcəkdirlər. Paşa məclisində 6 nəfərdən ibarət qız və oğlanlar tərəfindən böyük rəqs (balet) icra ediləcəkdir. Biletlər teatrın kassasında satılmaqdadır.

Məhmanxaneyi-“Məhəmmədiyyə”

Qubernski küçədə “Azərbaycan” mətbəəsi ilə rubəru [üzbəüz] Hüseynov qardaşlarının 72 nömrəli evində mehmanlardan ötrü təmiz otaqlar hazırdır.

Kaməli-əhtiramla İbrahimov

Mama M. K. Şərman

Qəbul edir: məmaliq, ovmaq (massaj) və iynə vurmaq işləri. Həminçin xəstələrə qulluq etmək işində də təcürbəsi vardır.

Ünvanı: Kolyubakinski küçədə Parapetin qabağında Dildarovun 26 nömrəli evində 2-ci mərtəbədə.

Telefon 24-62

Həkim S. L. Şklovskaya

Məmalıq və daxili ünəs əmrəzini [qadın xəstəliklərini] qəbul edir. Nəxoşlar qəbul olunur: səhər saat 9-dan birə və 5-dən 7-yə qədər. Ünvan: Aziatski küçədə nömrə 153, Bolşoy Morskoy və Krasnovodski küçələrin arasında. Telefon: 50-67.

209

Qabil dış qayırın

Mirzə Xəlil Cənabəyzadə

Qızıldan və sairədən hər cür ələ işlər münəsib qiymətlə qayırır. Ünvan: Qubernski küçə, “İslamiyyə”nin sağ tərəfində ev nömrə 55.

295

Doktor Rza bəy Sultanov

Paris Darülfünunundan

Qəbul edir daxiliyyə və əsəbi xəstələri hər gün səhər saat 9-1-ədək, axşam saat 4-7-yədək. Telefon 57-40. Adres: Persidski küçədə 22 nömrəli evdə, Gimməziçeski küçənin küncündə.

2603

Doktor

Samuil İzralioviç

Kopelioviç

Daxili və əsəbi mərəzə mübtəla olanları hər gün axşam saat 5-dən 8-ə kimi qəbul edir. “914” dəvasını [dərmanını] istəməli edir [işlədir]. Voronovski cəddədə nömrə 17, ikinci mərtəbə. Telefon 50-82 və 93.

282

Qoldqor-Fradkinin

Dış müalicəxanası

Dəryə kənarında Bəşənni küçədə Ramazanovun 10 nömrəli evin-də qəbul edir hər gün saat 9-dan 2-yə kimi və 4-dən 7-yə kimi.

2607

Həkimlərin xüsusi

gəce və gündüz növbələri

Ünvan: Bolşoy Moskva məhəmməxanası, Qoqolevski və Torqovı küçələrin küncündə.

Telefon nömrələri 7-96 və 49-81. Nəxoşların evinə gedirlər.

Doktor Musa bəy Rafiyev

Daxili əmrəza [xəstəliklərə] düşər olan nəxoşları qəbul etməyə başlamışdır.

Səhər saat 9-11-ə kimi

Axşam saat 5-7-yə kimi.

Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Türk təqvimı

Yeni və əski üsul ilə türk təqvimı

Yaxın günlərdə Həkumət mətbəəsi rusca və türkçə yeni və əski ü